

Ковальчук С.*

ЗМІНА ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ ЯК ОДИН ІЗ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Одним із найсерйозніших викликів сучасності для Європейського Союзу є зміна демографічної ситуації, що може підірвати стабільність розвитку країн- членів та ефективність функціонування організації.

Населення Європи невблаганно старіє. Тенденція ця чітко простежується з кінця 20-го століття. І у цієї проблеми є свої глибинні причини. По-перше, високий рівень життя в Європі є запорукою рівня довготривалості життя. По-друге, комфортабельна «малодітність» стала європейською нормою. По-третє, з системи європейських цінностей поступово зникає сім'я: шлюби стають все більш рідкісними, пізніми і часто розпадаються. У підсумку Євростат стверджує, що до 2050 року середній вік досягне 53 років. Частка людей віком понад 65 років зростає з 16 до 30%, а старше 80 років - у три рази (до 11%). Зайве говорити, наскільки обтяжливо це буде для економіки. Адже якщо зараз на двох працюючих жителів країн ЄС припадає один утриманець, то в 2050 році трьом працюючим доведеться утримувати чотирьох.

Наскільки великі зміни відбулися в демографічній структурі європейських країн за минуле сторіччя, можна проілюструвати на прикладі найбільшої за чисельністю населення країни ЄС - Німеччини. Тут, підраховали вчені Центру з вивчення демографічних змін, в 1910 році середній вік не досягав і 24 років, а в 2003 році вже перевищив 40-річну позначку [1]. Демографічні зміни мають кілька складових. По-перше, це народжуваність. Природний приріст населення розраховується на основі даних про чисельність народжень і смертей, не беручи до уваги міграцію населення.

У деяких країнах ЄС природний приріст населення вже зараз нижче нульової позначки. Серед них лідирує Німеччина, в якій ця тенденція простежується з 1972 року. У той час як дітей у Європі стає все менше, зростає середня прогнозована при народженні тривалість життя. Це другий важливий демографічний фактор. В даний час середня очікувана тривалість життя в Євросоюзі становить 78 років. У 15 «старих» членів ЄС індикатор досягає 79 років, а в країнах, що недавно стали членами організації - 74 роки.

Показники по окремих країнах ЄС розрізняються ще більше. У країнах Балтії, наприклад, середня прогнозована тривалість життя для чоловіків становить 66 років, а у Швеції - на 12 років більша. І якщо в Іспанії та Франції цей показник для жінок досягає майже 84 роки, то в Латвії - 76 років.

Демографічні зміни в Європі істотно вплинуть на соціальний і економічний розвиток континенту, адже до 2030 року чисельність працездатного населення (у віці з 15 до 64 років) у Європі у порівнянні з 2005 роком зменшиться на 20,8 мільйонів чоловік. Євросоюз розробляє стратегію, покликану пом'якшити соціальні та економічні наслідки зниження чисельності населення в Європі. 7 червня 2010 року Єврокомісія підготувала так

* студент 3 курсу спеціальності «міжнародні відносини» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: проф. Крушинський В.Ю.

звану «зелену книгу», де аналізується ситуація з пенсійним забезпеченням в державах ЄС і передбачається збільшення пенсійного віку до 67 років, а з 2060 року – до 70 років, що забезпечить баланс між працюючими та пенсіонерами. Але план ЄС націлений лише на збір відгуків та для розробки відповідних пропозицій на рівні Європейського Союзу. Уряд Франції, відповідаючи на загрозу, висунув план збільшення пенсійного віку на два роки – до 62ох, що вилилося в масові протести і незадоволення французького населення [2; 3].

Приплив мігрантів - третя складова демографічного розвитку - вже зараз допомагає компенсувати низьку народжуваність у Європі і залишиться важливим демографічним фактором в майбутньому. До ЄС щорічно незаконно прибуває більше 500 тис. чоловік, не враховуючи сотень тисяч біженців. Загальна чисельність нелегальних іммігрантів зосереджено у Німеччині (7,3 млн. чол.) та Франції (6,3 млн. чол.). Праця мігрантів робить значний внесок в економіку європейських країн. Використання їх праці вигідно з усіх сторін. Воно знижує витрати компаній і собівартість вироблених в Європі товарів і послуг. А, отже, підвищує конкурентоспроможність всієї європейської економіки. Крім того, таким чином можна домогтися зниження інфляції та бюджетних дефіцитів. Експертами висловлюється гіпотеза, що збільшення населення країни за рахунок іммігрантів на 1% додає 1,5% до зростання її ВВП. Наприклад, з травня 2004 року в МВС Великобританії зареєструвалося всього близько 330 тисяч трудових мігрантів з нових країн ЄС. З них 59% - громадяни Польщі, 13% - Литви, Словаччини. В основному, це ті мігранти, які вже знаходилися в країні, працюючи нелегально, і тепер просто легалізувалися [4]. Проте проблеми міграції супроводжуються низкою складних викликів: численним збільшенням нелегальних мігрантів, пересуванням біженців, незаконною торгівлею людьми, розквітом злочинності. Іммігранти несуть в країни Європи не лише власну мову та звичаї, але й релігію, переважно іслам. Ісламська частина населення активно виступає за свої права і свободи Єврокомісія вказує, в робочому документі з проблем демографії 2007 року, що подальше зростання міграції може ще сильніше загострити проблему інтеграції іноземців, яка стоїть на порядку денному в багатьох країнах ЄС. Країни Європейського Союзу на сьогоднішній день всіляко намагаються врегулювати міграційну політику, збільшити контроль та заходи безпеки на кордонах [5; 6].

Отже, перед Європейським Союзом постав серйозний виклик – населення поступово скорочується та старіє, в результаті чого все менше число працюючих буде змушено забезпечувати все більшу кількість пенсіонерів. Проблеми міграції додають невтішних прогнозів демографічній складовій ЄС. З одного боку, ЄС заповнить прогалину в робочих місцях, але з іншого дешева робоча сила призведе до зростання безробіття серед корінних жителів ЄС. До того ж негативний чинник відіграє проблема культурної асиміляції. Європейський Союз має вирішити цю проблему, адже вона є реальною загрозою для стабільного розвитку Європейського Союзу.

Література

1. Миловзоров А. Иммигранты - надежда и опора стареющей Европы // Утро. – М.-2006.
2. Солонарь О. Демографическая ситуация в Европе / <http://www.dw-world.de>
3. Воробьева О. Миграция населения // Миграционная политика. – М. – 2001. – с. 25-31
4. Щербакова Е. Европейский демографический барометр // Демоскоп. – 2006. - № 269
5. Кондратьева Т., Новоженова И. Иммигранты у Европы: модели интеграции.– К., 2005. – с. 360
6. Демографическая ситуация в Евросоюзе неутешительна / www.novopol.ru